

Тимеа Тот<sup>1</sup>  
Нови Сад

## МАНИПУЛАЦИЈЕ ЈЕЗИКОМ И АНАЛИЗА ПРЕДИКАТА У ВУЧИЋЕВОЈ ЗАВРШНОЈ КОНВЕНЦИЈИ ПРЕДИЗБОРНЕ КАМПАЊЕ 2014. ГОДИНЕ

у раду је анализиран један политички говор. Грађа рада чини говор кандидата Српске напредне странке Александра Вучића на завршној конвенцији током предизборне кампање уочи парламентарних избора 2014. године. Рад се заснива на две целине. Првом се истиче садржај поменутог говора са указаном манипулативном улогом. Полазиште приликом образлагања дотичне тврдње јесте теорија америчког лингвисте Ноама Чомског, који се бави питањима језичких стереотипа, идеологије и пропаганди путем медија и политике. У другој целини се анализирају предикати употребљени током говора посредством којих се постиже манипулација. Указује се на најчешће употребљене предикате, њихов састав и облик.

*Кључне речи:* манипулација, језик, предикат, политика, говор у кампањи

### Увод

Политички говор је оружје којим политичари стичу поверење учесника у политичком животу, и тако остварују свој циљ (Војиновић Костић 2014: 526). Рад анализира политички говор у циљу приказивања карактеристичног испољавања манипулације речима. Грађу чини говор кандидата Српске напредне странке, Александра Вучића на завршној конвенцији током предизборне кампање уочи парламентарних избора. Поменути избори одржани су 16. марта 2014. године, а говор је био одржан 11. 03. 2014. на Новом Београду. Анализа се заснива на два целина. Првом се истичу садржаји поменутог говора манипулативне улоге, док у у фокусу друге предикати говора, односно, глаголи уз помоћ којих се постиже ефекат манипулације. У другој целини фокусираћемо се на предикате у тим садржајима, тј. приказаћемо који су глаголи помоћу којих је постигнута манипулација. Анализирају се најчешће употребљени предикати са циљем одређивања њихове врсте и обраћања пажње на њихов састав и облик.

### Теоријски оквир

Речи и реченице које људи изговарају или пишу нису само скуп граматичких или синтаксичких категорија, него оружје које обликује животе људи (Подбој 2011: 124). Политичари су свесни да њихова социјална моћ, која се заснива на контроли, умногоме зависи од „правилне” или „циљане” или „одабране” употребе језика и језичких средстава, те стога пажљиво приступају избору језичких средстава у изградњи дискурса порука које упућују циљној групи (Војиновић Костић 2014: 528).

<sup>1</sup> Timeatot90@gmail.com

Да би политички говор остварио своју убеђивачку улогу, мора се користити техникама манипулације и пропаганде, и то да би остварио своје намере ма какве оне биле, добре или лоше (Војиновић Костић 2014: 531). У циљу одређивања манипулативних садржаја, применићемо стратегију Ноама Чомског (Чомски 2015), а паралелно ће бити истакнути и глаголи заслужни за постизање датог ефекта. Приликом анализе предиката, коришћена је граматика *Савремени српскохрватски језик* Михаила Стевановића (Стевановић 1989), као и *Граматики српског језика за гимназије и средње школе* Живојина Станојчића и Љубомира Поповића (Станојчић, Поповић 2008).

### Анализа корпуса

У овом делу рада представимо анализу корпусног текста у целини.  
СНС, Александар Вучић – митинг, Београд, 11. 3. 2014.

„Свом снагом у реформи”, „Будућност у коју верујемо”

Даме и господо, драги пријатељи, веома сам срећан што сам вечерас овде са вама у Новом Београду, у родном граду и захвалан сам и још једанпут се извињавам хиљадама људи који су испред дворане и који морају да нас гледају на видео биму. Извињавам се (аплауз), извињавам се десетинама хиљада људи који су остајали испред дворана у Новом Саду, у Чачку, у Аранђеловцу, многим другим местима готово свуда где смо држали наше скупове у затвореном простору. И хоћу да искористим прилику да се захвалим свима вама, пре свега нашим коалиционим партнерима, од Расима, Аце Вулина, Веље, Вука, сви који су нам помогли у овој кампањи да заједнички изнесемо терет. Хоћу да се захвалим свим мојим пријатељима у Српској напредној странци који су вредно и марљиво радили, који су водили пристојну кампању, који смо предлагали решења, нудили планове у којој готово па никога нисмо платили и у којој смо ретко одговарали на оптужбе и нападе свих других.

Желим да вам кажем да сам обилазећи Србију јасно могао да видим колико људи тешко живе, како људи једва крпе крај с крајем. У претходних годину и по дана дали смо све од себе: да покренемо жестоку борбу против корупције, да зауставимо економско пропадање, даљи раст незапослености, али људи и даље тешко живе. Зато је наша обавеза да у наредном периоду и као што сам то и сада видео у Буприји, када доводите „Трак лајт”, фабрику која треба да запосли 500 па још 500 људи; као што сам видео у Нишу са „Донсон Електриком”; као што сам видео у Прибоју са „Сисуом”; као што сам видео у Смедереву са „Пекацеом” (ПКЦ) од свих тих тачака морамо да направимо таласе запошљавања, да би наши радници могли да покажу колико су добри, вредни, поштени, одговорни и колико могу да буду бољи од свих других. За разлику од других, ми нећемо да лажемо и нећемо да обмањујемо људе. Нико нећемо да говоримо да ће ситуација бити једноставна и лака за решавање у периоду који долази, у периоду који је пред нама.

Као што знате први проблем на који смо наишли јесте корупција. Корупција дави Србију. Корупција је проблем за нашу политику, за нашу администрацију, за наш правосудни систем, за наше пословно окружење, за нашу економију. Корупција кочи наш економски развој, нарушава наш друштвени напредак и шансу да спроведемо промене.

Одбио сам у овој кампањи да одговорим на све личне нападе, ни на један од тих личних напада нисам имао шта да одговорим, и није то било зато што сам се нечега уплашио; то је било само зато што вас и нашу Србију много више поштујем од њих. Зато што мислим и размишљам о будућности Србије, о томе да имамо пристојну, нормалну и модерну земљу. Моја ђутња не значи ни незаинтересованост за проб-

леме које нам ја донела корупција и економија која је лоша. Напротив, моја ћутња значи да сам дубоко замишљен над проблемима који су пред Србијом, али и те како знам да за те проблеме уз вашу, али само уз вашу помоћ, само уз вашу велику подршку имамо решење и ствари можемо да мењамо. Ми без вас, драги пријатељи, не можемо да успемо. Нисам одговарао на личне увреде и нећу, али оно што ме погодило то је када су почели и када покушавају да руше стабилност наше земље, када покушавају да руше стабилност Србије. На то и такве ствари никада нећу моћи, нећу штети и нећу желети да оћутим. Они који желе украјински сценарио у Србији, морају да знају да је пред њима бедем који не могу да прескоче; мотке, пушке и све друго негде другде да га носе, у Србији их неће употребити ни против кога, ни против једног грађанина. Хоћу да свако дете буде сигурно, да сваки човек буде сигуран, а не да изазивамо хаос на српским улицама, а плашим се да је то оно што тајкуни, њихови политички експоненти и пријатељи данас желе и не само Драган Ђилас, већ и многи други екстремисти са друге стране који се од њега не разликују. Али на моју молбу да не нападају Србију, да не уносе хаос у Србију, они су одговорили нападом на раднике „Икарбуса“, на српски „Мерцедес“. Кажу, лажни српски „Мерцедес“. Плод рада две стотине осамдесет поштених радника, а већ хиљаду само у тој фабрици су већ их оставили без посла. Плод рада тих радника они су назвали лажним „Мерцедесом“. А ја сам овде, драги пријатељи, да тим радницима „Икарбуса“ кажем само једну ствар, тај човек који вређа вас, раднике, ваш труд, даноноћни труд, шездесет дана људи нису спавали, да би показали да српски радник није лошији, већ бољи од немачког радника. Ја им поносно кажем: „Нико вас неће нападати!“, и кажем им: „Тај човек неће бити градоначелник Београда!“ Београд заслужује поштenu владу и људе који ће бринути о његовим интересима.

А чиме су се они бавили у претходном периоду? Једно што су урадили, уз подршку својим тајкунима, уз корупцију и криминал присутне свугде, размишљали су како некога да нападну, како некога да критикују. Па критикујте! Имате и кога да критикујете! Увек можете да критикујете оне који раде, и добро је да то радите, а ја вам кажем, не можете да нас стигнете. Радимо три пута више него ви. Устајемо три сата пре вас, лежемо три сата после вас, и радимо цео дан за своју земљу и за свој народ. Вечерас овде, у овој хали и широм наше земље постоје људи који желе бољу Србију; марљиви мушкарци и жене који желе стабилну економију; поштени људи који желе реформу која ће искоренити корупцију и криминал из нашег система; родитељи, баке и деке који желе нове могућности за нашу омладину како би могли да зараде за живот, да подижу породице и да уживају у животу. Грађани, који желе да виде да напредујемо уместо да назадујемо. Срби, који одбијају да буду застрашени од стране тајкуна и екстремиста који профитирају гледајући пропадање наше земље. Шеснаестог марта, драги пријатељи, свако ће имати прилику да се чује његов глас, шеснаестог марта ви одређујете корак којим ће наша земља кренути ка бољој будућности. Ови избори се не смеју олак схватити, улоге великих, екстремисти желе да мирно гледају да пусте да се реформе које смо започели, размрсе, и економски напредак који смо доживели, нестане, како би народ наставио да се бори, тешко да се бори са незапосленošћу и ниским животним стандардом. Али ја нећу да ћутим! Ми нећемо да ћутимо! Хоћете ли ви да ћутите, драги пријатељи!? У последњих осамнаест месеци положили смо темељ за промене, реформама које се боре против корупције, стабилизује економију, привлачи стране инвестиције, побољшавају наш имидж у свету. Али оно што је важно, ја желим вама најотвореније, драги пријатељи, да кажем. Период пред нама није лак, али боље имати поштен однос према свом народу, него говорити како ће тећи мед и млеко када победимо, и да ће све бити једноставно и лако. Чим чујете то од неког политичара, знајте да није поштен, знајте да није искрен, знајте да вам говори неистине. И нашим пензионерима хоћу да поручим једну ствар, слушали су од различитих политичких партија како тобоже штите њихове интересе, једино ова коалиција, једино ова листа, једино снажна српска економија може да заштити српског пензионера. И једино она може да гарантује пензију добру

и сва његова права и то пензионери, који су бољи од нас јер су више направили и урадили за ову земљу, треба да знају.

Драги пријатељи, у захвалност свима вама на великој подршци, ви знате да ја не желим да говорим да ћемо бити задовољни ако постигнемо бољи резултат него на претходним изборима. Ми увек желимо више и желимо много више. И хоћу да вас замолим да их победимо убедљиво, да их победимо тако! Да им покажемо да можемо да добијемо више гласова него сви они заједно, јер немојте да сметнете с ума, буду ли имали шансу у једном дану, у једном тренутку ће се ујединити да врате све на старо, и да могу оне интересе о којима је Небојша говорио, заједничке интересе тајкуна и политичара поново да спроводе у дело. Данас сам негде, донели су ми ови наши клинци и показали, ставили су негде неку моју слику, ниједна моја слика није много лепа, нису могли баш много да се похвале; ставили су негде моју слику и написали: „Шестнаести март - готов је!” Ја њима ништа слично нећу да поручујем, ми са њима желимо да разговарамо, ми са свима желимо да разговарамо, али наш одговор, најјаче ће се чути баш тог шестнаестог марта! И зато вас позивам да сви на изборе изађете! Зато вас позивам, драги пријатељи, да поведете чланове својих породица, фамилију, своје пријатеље, да покажемо да нормалну и пристојну Србију не могу да победе! Да их победимо убедљиво, свом снагом за радна места, свом снагом за реформе, свом снагом против корупције, свом снагом за нашу Србију! Број један, драги пријатељи! Живела Србија! Живео Београд! Напред Србија!

Експозиција цитираног политичког говора се састоји од увода, разраде, аргументација и закључка.

### Увод политичког говора

Увод политичке беседе је врло битан део говора, јер је он ту да буди пажњу публике (уп. Тот 2017:125). Говор почиње поздрављањем публике. Говорник у уводу издваја своје коалиционе партнере, пријатеље и публику и захваљује им се на подршци. Предикати *срећан сам*, *захваљан сам* су врсте именских предиката који приписују одређену особину, осећање или расположење субјекту, односно, указују да је субјект *срећан* и *задовољан*. Копулативну функцију има помоћни глагол у првом лицу једнине *сам*, док је особина главног дела предиката означена придевом и трпним глаголским придевом. Особина се означава придевом и трпним глаголским придевом. Трећи предикат представља глагол *бити* у значењу *налазити се*, *постојати* стога је у овом случају је пунозначан (РМС 2011). Говорник, поред захвалности, указује и на потребу за извињењем. Глаголом *извињава-ти се* субјекат изражава свој став према другима, тј. упућује им извињење, што оставља утисак његове покорности у однос на њих. Током излагања говорник се неколико пута неочекивано извињава због радњи које нису проузроковане његом грешком.

Тиме што је исказао да води рачуна и о људима који нису успели да уђу у просторије, суптилно је скренуо пажњу и на то да га велики број људи слуша – више десетине хиљада.

### Разрада

Разрада почиње излагањем проблема или поенте, која у каснијем тексту мора бити поткрепљена dobrим аргументима (уп. Тот 2017: 127). Говорник своју разраду почиње тако што издваја једну слику из прошлости и ту линију води кроз садашњост да би стигао до будућности. Он издваја једну од ствари које су чинили за народ; у тренутку говора (садашњости) ред је на народу: да на избо-

рима гласа за њих; заузврат, они ће се у будућности борити за њихов бољи живот. У првој реченици се говори у првом лицу јединине: „Ја сам обилазио Србију и ја сам видео како људи тешко живе...”. И друга реченица, са темом о тешком животу, формулисана је у првом лицу множине. Овде је интересантан емпатички моменат, који се види употребом првог лица – перспектива се изједначава са перспективом народа: говори о догађају из ”његове визуре” (Ивић 1995: 206). У другој реченици овог дела он бира лексеме којима код слушаца изазива сигурност, утисак неког великог успеха: „Дали смо све од себе да покренемо жестоку борбу против корупције... Дали смо све од себе да зауставимо економско пропадање... Дали смо све од себе да зауставимо даљи раст незапослености...” Према *Фразеолошком речнику* (Оташевић 2012) фразеологизам *даћи све од себе* значи ‘учинити све што је могуће, уложити крајње напоре’. Овај део говора одговара Чомској стратегији држања јавности у незнању (Чомски 2015).

У даљем тексту говорник наставља да говори у првом лицу множине и тема је још увек у вези са њиховим обавезама и задацима. Предикат *морамо да направимо шаласе* јесте сложени глаголски предикат који се састоји од модалног глагола *морати* у првом лицу множине презента, везника *да* и допуне – глагола *направити* у првом лицу множине презента, при чему се овим предикатом исказује обавезност онога што је потребно да се заједничким снагама постигне. У изразу *направити шаласе* глагол није потпун и зато је потребно да се значење глагола допуни другим конституентима, глаголском допуном (Станојчић, Поповић 2008: 230). У овом случају допуна *шаласе* у функцији је објекта. По РСМ значење именице *шалас* може да буде скупина, део мноштва или масе у покрету (РСМ 1976: 133). Стога, фраза *направити шаласе* (запошљавања) значи подстаћи запошљавање људи.

Предикатом *би могли да покажу* исказује се могућност онога што је нужно везано уз субјекте. Потенцијал се користи како би се нагласило да радници треба да добију могућност да своје особине покажу, јер само тада би могли да дођу до изражаја, без тога они немају ту могућност, услов није испуњен (Станојчић, Поповић 2008: 398), па се зато и не користи презент. Предикати: *су добри, су вредни, су пошћени, су одговорни* именски су предикати који нужно упућују на особине субјеката о којима је реч, како их придеви: *добри, вредни, пошћени, одговорни* (уочава се да су наведени придеви екстремно позитивне конотације, у служби су похвале и истицања пожељних и узорних особина оних које описују) ближе одређују. Предикат *могу да буду* је сложен глаголски предикат који се састоји од модалног глагола *моћи*, везника *да* и допуне глагола *бити* у трећем лицу множине футура.

Говорник уверава да је главни проблем у земљи незапосленост. Ипак, у фокусу излагања (супротно од очекиваног) није незапосленост, већ особине народа. Он хвали народ разним атрибутима и тако успева потпуно да скрене пажњу са главног проблема (аудиторијум се од тог тренутка фокусира само на похвале, како неко има поверење у њих). У овом делу он користи стратегију дистракције, преусмерава пажњу јавности да она не би имала времена или потребу да размишља о битнијим стварима (Чомски 2015).

У даљем делу разраде јављају се три сложена предиката који се састоје од одричног облика помоћног глагола *хшети* у првом лицу множине презента који има копулативну улогу, везника *да*, и допуне глагола *лагати*, *обмањивати* и *говорити* у првом лицу множине презента који упућује на субјекта (у овом случају субјекте) које заступа говорник. Набрајање предиката састављених по истом

моделу, сложен глаголски предикат са модалним глаголом као носиоцем, даје на важности сваком од ових глагола, с обзиром на анафорску природу овог понављања, као и на језичку маркираност овог облика сложеног предиката. Реченицу говорник започиње са *за разлику од других*, и у целом исказу користи само негирање. Тиме је нагласио да они неће радити наведене негативне ствари, али, је основни циљ био да се скрене пажња на друге, који лажу и обмањују народ.

Говорник је за главну тему свог излагања изабрао корупцију. Ту проблематику образлаже у оквиру разраде. Објашњава њене негативне ефекте. Признањем и прихватањем проблема корупције народу улива поверење. Понавља реч *корупција* и све сегменте који трпе њен негативни аспект емпатијски сумира употребом заменице првог лица множине. Приметно је коришћење великог броја глагола са негативном конотацијом (*дави, кочи, нарушава*), који би требало да осликају негативитет појаве о којој се говори, а употребљени у презенту говоре о актуелности радњи, како у садашњем моменту тако и уопште (јер презент није везан за одређени временски моменат, а свака ситуација представљена презентом постављена је живо, динамички; Ивић 1959: 2–3). Говорник је заинтересован за емоције аудиторијума. Сугестивно одаје утисак човека коме је свега доста и који жели промене.

### Аргументације

Аргументације омогућују политичару да оствари убеђивачку улогу говора. Преко њих објашњава зашто је битно извршити промене и зашто је неопходна подршка народа. Помоћу аргументације говорник поткрепљује свој говор (Тот 2017: 129). Током дотичног излагања, говорник је употребио више порука које директно утичу на емоције слушаца. Ово је очигледан пример стратегије коју Чомски назива коришћењем емоција (Чомски 2015). Поред тога, када говори о другима, представницима опозиције, наглашава њихове негативне особине употребом лексема са негативном конотацијом.

На почетку аргументација исприча краћу анегдоту о томе како је одбио да одговори на личне нападе. Тиме почиње стварање сметње, хаотичне ситуације што је такође једна од техника манипулације (Чомски 2015). Предикат *није било* (који се два пута појављује) је прост глаголски предикат који се састоји од одричног помоћног глагола *бити* у трећем лицу једнине перфекта. Помоћу одричних глаголских облика у предикатској реченици може се извршити негирање или одрицање дате радње, те се може говорити о нереализовању њоме означене ситуације (Станојчић, Поповић 2008: 352). Говорник у датом примеру негирање користи у служби правдаа, тј. правда своје поступке, оно што није урадио (што није одговорио на личне нападе и није се осврнуо) и тиме у наставку наводи разлог зашто дата радња није била извршена.

Предикати: *мислим, размишљам, замишљен сам и знам* налазе се у изричним реченицама чија је функција да изриче садржај неке ситуације. Наведени глаголи припадају глаголима мишљења чија семантика захтева допуну којим се изриче садржина акта или процеса мишљења (Станојчић, Поповић 2008: 310).

Сложени предикати *можемо да мењамо* и *можемо да устиемо* састоје се од модалног глагола *моћи* у првом лицу множине презента, везника *да* и глагола *мењати* и *устие* у првом лицу множине презента. Први предикат показује увереност субјекта у могућност извршења неке радње, а други, негирана конструкција, упућује на то да је нешто неизводљиво. Од овог дела говора па надаље говорник

уноси све више емоцијама поткрепљених мисли и оцена. Употребљава конструкције које су негиране и вишеструко негиране (емфаза), као што су: *није иш* *било зашто иш*, *не значи ни незаинтересованост*. Припрема публику да буде у емоционалном стању у којем може да прими скривену поруку: да гласају за њега.

Даље у наставку употребљава емотивни регистар и ствара о себи слику заштитника. Жеља сваког просечног човека је да живи у безбедним околностима. Његов говорник искоришћава дотичну фразу и приписује је себи. Тиме стиче поверење народа, јер он у своје име изговара оно што јавност жели да чује. Поновљени предикати *хоћу да буде сигурно* сложени су глаголски предикати који се састоје од глагола *хћети* у првом лицу једнине презента, везника *да*, презента глагола *бити* у трећем лицу једнине и од придева *сигурно* у функцији предикатива. Овај предикат, са једне стране, односи се на оно што је говорникова жеља, а, са друге, упућује на његов заповеднички тон. Глагол *хћети* посебно је погодан за ову намену јер одсликава настојање одлучне личности, његову личну спремност да се оствари оно што је наведено. У првом лицу исказана је жеља, захтев који се односи на сваког, као и у трећем лицу када говорник у своје име тражи сигурност за цео народ. И предикатском конструкцијом *хоћу да не изазивамо* изражава се сигурност, с тим да се други део конструкције формулише у првом лицу множине. Предикат *илашим се* прости је глаголски предикат од повратног глагола *илаш* *иш* *се* у првом лицу једнине презента и њиме се ближе одређује стање субјекта, тј. оно што он осећа. С обзиром на јаку емоционалну тежину овог глагола, субјекат тражи да се обрати пажња на узрок његовог страха, али такође изискује и подршку, коју је природно пружити некоме кога је ово осећање обузело.

Говорник подсећа на нападе опозиције.<sup>2</sup> Предикат *кажу* је прост глаголски предикат од глагола *казати* у трећем лицу множине презента и он се односи на оне о којима се говори. Интересантно је што је баш овај предикат у повлашћеној реченичној позицији: с једне стране упућује у целини на све о којима се говори, његовим политичким непријатељима, али конкретна изјава је Ђиласова, па се ово може посматрати и као уобичајен, помало и народски израз који упућује на информације чији извор најчешће није поуздан. Тиме се ствара одступница према свим садржајима који долазе после њега, тако да њих у старту треба узети "с резервом".

У даљем тексту говорник користи неколико глагола у негираном облику: предикат *неће нападати* је прости глаголски предикат који се састоји од помоћног глагола *хћети* у одричном облику у трећем лицу једнине презента и глагола *нападати* у инфинитиву. Сам облик овог предиката упућује на заповеднички тон говорника, исти је случај и са предикатом *неће бити*.

У последњој реченици аргументације говорник мења и интонацију говора. Ови предикати формализовани су помоћу футура и то у оној његовој употреби (модална употреба, Станојчић, Поповић 2008: 392) која упућује на коначност будућег дешавања. Ово говорник каже износећи свој став, као да за његове речи не постоји алтернатива, сматрајући да је претходно изнео довољно аргумената зашто мора бити тако и никако другачије, а и потпуно се саживео са народом

2 Контекст је следећи: компанија „Икарбус“ је у сарадњи са „Мерцедесом“ произвођила прототип „Мерцедес“ аутобуса. Ђилас је на то реаговао следећом реченицом: Није довољно залепити знак „Мерцедеса“ на „Икарбусов“ аутобус да бисте могли да кажете да је „Мерцедес“ инвестирао у „Икарбус“, а затим га је назвао лажним српским „Мерцедесом“. Пошто је та Ђиласова изјава била непосредно пре Вучићевог говора, добро је послужила као пример за незахвалност опозиције.

(поново емпатише, ”стаје уз народ”, Ивић 1995: 206–207), па верује да и народ то прихвата *a priori* као обавезност.

Темељ говора се базира на теми корупције и криминала; они се по целом тексту прожимају као лајтмотив. У делу беседе у ком разматра негативне стране опозиције такође се враћа на главну тему говора. Нагло примењује поступак контраста и замењује критиковање хваљењем „својих људи”. Предикати: *устијајемо, лежемо, радимо* носе значења природних, свакодневних и незаобилазних људских радњи. Сва три несвршена облика упућују на радње које непрекидно трају и дају дојам да је то свакодневница субјеката које ови предикати ближе одређују. Правило броја три је искористио на два начина: по три различита појма повезао је у једном сегменту – *радимо, устијајемо, лежемо* – а затим им је придодео број три, и то у три конструкције (*шири пушта, шири сања пре, шири сања после*). Бирањем одговарајућих лексема постиже фамилијаран тон. Предикати: *би могли да зараде, би могли да подижу, би могли да уживају* сложени су глаголски предикати, а потенцијални облик указује на оно што је потенцијално остварљиво за субјекте и што је сасвим извесна могућност а такође и тежња субјеката. Ритмичко понављање, попут епифоре, постиже се понављањем следећих предиката: *нећу да ћушим, нећемо да ћушимо, хоћеш ли да ћушиш*. У сва три предиката се модалним глаголом *ћушећи* означава се воља, односно тежња, намера субјекта.

У сложеном глаголском предикату *желим да кажем* глагол *жељети* припада глаголима стања и изражава вољу, жељу говорника. У овом случају избор сложеног предиката са модалним глаголом уместо простог глаголског облика (*кажем вам*) ублажава значење онога што се даље говори. *Имајши* је прост глаголски предикат од глагола *имати* у инфинитиву, исто као и предикат *говориши*; оба ова предиката су афирмативног карактера, а стављени су у однос поређења по неједнакости, чиме се постиже јасноћа језичког израза става и намере говорника и семантички употпуњује израз са прилогом (функција допуне, Станојчић, Поповић 2008: 406).

*Ће шећи* је прости глаголски предикат од глагола *шећи* у футуру у трећем лицу множине. Сам израз *ће међ и млеко* фраза је из пословица па самим тим можемо уочити да је овим изразом употребљен тзв. гномски футур. Са њим се износи увереност да оно што се пословицом каже вреди за свако време, што значи да је гномски футур модалног карактера (Станојчић, Поповић 2008: 393).

*Знајше* је прости глаголски предикат од глагола *знаћи* у другом лицу множине императива и њиме говорник тражи од других људи да нешто приме к свести, у сва три случаја употребе. Треба уочити анафорско понављање овог предиката ради нарочитог реторичког утиска. Императивским облицима означава се говорников став према нереализованој радњи, радњи која тек треба да се (из)врши, ако се уопште буде (из)вршила (Станојчић, Поповић 2008: 397). Према томе, цела последња реченица овог дела текста упућује на говорников став према онима који обећавају ствари из претходне реченице јер те радње (претпостављамо) неће бити реализоване.

Говорник користи супротну стратегију од стратегије одлагања. Уместо да одлаже проблеме и да добије на времену, он бира да буде директан и коректан и тако искреношћу стиче поверење народа. Метафором *ће међ и млеко* поново упућује на опозицију и на њене лажи. На крају из народа издваја пензионере као циљну групу и фокусира се на то да утиче на њихову свест.



### Закључак

Закључак говора треба да буде ефектан и да садржи мисли које остављају последњи утисак на аудиторијум. У нашем случају састоји се из два дела: поред тога што се захваљује још једном за све и тиме извршава још један удар на емоционалну свест, он прича и једну анегдоту да би задржао пажњу аудиторијума. Закључак почиње делом у којем се већином употребљава прости глаголски предикат, али се појављује и неколико сложених предиката.

При крају говора следи краћа прича која почиње наративним перфектом, како и доликује овом микрожанру – епизоди. У оквиру свог излагања, говорник је инфлтрирао и шалу на свој рачун и тако говор добија фамилијарнији тон и разбија утисак недодирљивости. Затим шалу нагло мења озбиљнијом темом. Себе ставља у позицију жртве и тако постиже два ефекта: буди негативне емоције код аудиторијума према опозицији и придобија симпатију, с тим што он не жели ништа лоше противничким странкама. На крају долази до наглашавања кључног датума. У првој и другој реченици последњег пасуса јављају се само сложени предикати (*позивам да изађеш, позивам да поведеш, позивам да покажемо, не могу да победим*). Прва три предиката се односе на субјекте односно на оно што им говорник готово заповедним тоном саопштава. Предикати *не могу да победим* и *победимо* повезани су тиме што се односе на нешто што субјекти треба да постигну заједничким снагама.

### Закључци

У раду је анализиран политички говор српског политичара Александра Вучића. Приказано је како политичари могу постићи манипулативни ефекат помоћу језичких средстава. За остварење тих циљева употребљени су сви нивои језичког система. Поред анализе језичких средстава за манипулацију, упориште рада је теорија Чомског о манипулативним стратегијама.

У говору су честа понављања, метафоре и двосмислене фразе. Политичар врло прецизно бира лексеме да би постигао сликовитост. Интензивно се фокусира да више утиче на емоционалну свест аудиторијума него на рационалну. Задржава се на наглашавању негативних страна своје опозиције, успоставивши контраст са сопственим квалитетима. Често је примењивао стратегију дистракције, стварао је проблем и себе нудио као решење. Богато је употребљавао емоционални регистар. Проблеми није конкретно одлагао, већ је наглашавао како долази тежак период. Можемо закључити да је у говору могуће уочити Чомскове стратегије за манипулацију. У говору доминира употреба простог и сложеног глаголског предиката. У сложеним конструкцијама често је појављивање модалних глагола *желети*, *моћи*, *морати*, чиме су исказане жеље, намере, могућности и обавезе субјекта, тј. говорника. Честа употреба глагола *хтети* омогућила је осликавање одлучне личности говорника. У корпусу смо наишли само на један пример вишеструко сложеног глаголског предиката (*знам да можемо да мењамо*), чиме је посебно наглашена увереност субјекта у могућност извршења неке радње. Именски предикати су у мањем броју употребљени. Када су у питању глаголски облици, од времена се највише користе презент и футур I, а од начина потенцијал и императив. Овим временима се постиже актуелност радњи исказаних говором, истиче се њихова процесуалност, тренутни и будући ток, док се начини користе како би истакли ставове говорника и указали на могућност и обавезност остварења наведених радњи. Присутан је и јак емпатички

моменат који је лајтмотив говора. Говорник емпатише са својом публиком, улива утисак поверења и разумевања, а ово се такође постиже померањем „визуре“, стављањем у једнаку позицију са народом и дељењем заједничке тачке гледишта.

Потреба за манипулацијом заснива се на људској особини – слабости, јер је лакше повиновати се, него преузети одговорност. Стога, нарочито у друштвеној делатности попут политике, постоји стални јаз између могућности и потреба, као и између стварности и жеља. Ово отвара широке могућности манипулације, чија је употреба доказана на издвојеним примерима дотичног политичког говора.

### Извор

Српска напредна странка. Званична интернет страница <https://www.sns.org.rs/>

### Литература

- Војиновић Костић 2014: Војиновић Костић, Јелена, *Језик и манипулација. Историјографија и савремено друштво*. Зборник радова, Филозофски факултет, Ниш.
- Ивић 1959: Ивић, Милка *Систем личних глаголских облика за обележавање времена у српскохрватском језику*. Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад.
- Ивић (1995): Ивић, Милка, *О неким граматичким феноменима условљеним емпатијом у О зеленом коњу - нови лингвистички огледи*. Словограф, Београд.
- Оташевић 2012: Оташевић, Ђорђе, *Фразеолошки речник српског језика*. Прометеј, Нови Сад.
- Подбој 2011: Подбој, Мартина, *Манипулација у политичком дискурсу – критички приступи*. Хрватистика.
- Студентски језикословни часопис*, Филозофски факултет, Осиек.
- Речник српског језика* 2011, Матица српска, Нови Сад.
- Речник српскохрватског књижевног језика* 1976: Књига шеста С-Ш. Матица српска, Нови Сад.
- Станојчић, Поповић 2008: Станојчић, Живојин, Поповић, Љубомир, *Грамматика српског језика за гимназије и средње школе*. ЗУНС, Београд.
- Стевановић 1989: Стевановић, Михаило, *Савремени српскохрватски језик*. Научна књига, Београд.
- Тимеа 2017, Тимеа Тот, *Манипулације језиком у Вучићевој и Орбановој завршној конвенцији предизборне кампање 2014. године. Контексти 2015*. Зборник радова, Филозофски факултет, Нови Сад.
- Чомски 2015: Chomsky, N. *10 strategies of manipulation by the media*. <http://noam-chomsky.tumblr.com/post/13867896307/noam-chomsky-10-strategies-of-manipulation-by>, 01.08.2015.

## **LANGUAGE MANIPULATION AND PREDICATE ANALYSIS OF VUČIĆ'S FINAL CONVENTION OF PRESIDENT CAMPAIGN IN 2014**

### **Summary**

This project analyses a political speech. It consists of speeches made by a candidate of the Serbian Progressive Party, Aleksandar Vučić, at the final convention during the pre-election campaign of 2014 parliamentary elections. It is based on two entities – the first one considers the content of the speech, including implied or manipulative language. The theory of American linguist Noam Chomsky helps explain these claims by looking at issues of language stereotypes, ideologies and propaganda through media and politics. The second entity looks at how manipulation is achieved, linguistic composition and form.

*Keywords:* manipulation, language, predicate, politics, speech in the campaign

